

Izvorni znanstveni rad
DOI: 10.17234/Croatica.66.3
UDK: 811.163.42'367.625
Primljen: 20. 2. 2022.
Prihvaćen: 19. 4. 2022.

CroaTPAS: USPOREĐIVANJE ZNAČENJA VIDSKIH PARNJAKA S NAMJEROM ISTRAŽIVANJA ODNOSA IZMEĐU VIDA, AKTIONSARTA I GLAGOLSKE POLISEMIJE U HRVATSKOM

Costanza Marini

Università degli Studi di Pavia, Pavia
i Università degli Studi di Bergamo, Bergamo
costanza.marini01@universitadipavia.it

CroaTPAS je hrvatsko-engleski digitalni semantički rječnik koji se sastoji od zbirke valencijskih struktura hrvatskih glagola čije su obavezne dopune ručno označene hijerarhijom semantičkih tipova (tzv. *Semantic Types*, Ježek 2019). Kao i njegov talijanski blizanac T-PAS (Ježek i dr. 2014) CroaTPAS je utemeljen na korpusnoj analizi obrazaca (Hanks 2013) i na teoriji generativnog leksikona (Pustejovsky 1995, Pustejovsky i Ježek 2008). Oba su resursa pogodna za istraživanje glagolske polisemije jer svakoj valencijskoj strukturi odgovara različito značenje. CroaTPAS se sastoji od točno 180 glagolskih lema (90 nesvršenih, 82 svršena i 8 dvovidnih glagola) koje su prijevod 100 talijanskih glagolskih lema dostupnih u T-PAS-u. Na temelju označenih podataka u ovom radu usporedit ćemo različita značenja odabranih vidskih parova s ciljem istraživanja odnosa između vida, akcionsarta i glagolske polisemije te s namjerom da se CroaTPAS u budućnosti upotrijebi u nastavi hrvatskoga kao drugog i stranog jezika.

Ključne riječi: vid, akcionsart, semantički rječnik, glagolska polisemija, korpusna analiza obrazaca (CPA)

1. UVOD

CroaTPAS (*Croatian Typed Predicate Argument Structures*, Marini i Ježek 2019) je hrvatsko-engleski semantički rječnik koji se sastoji od zbirke valencijskih struktura hrvatskih glagola čija su značenjska objašnjenja na engleskome i obavezne dopune ručno označene hijerarhijom semantičkih tipova (tzv. *Semantic Types*, Ježek 2019). Semantičke tipove čini 180 korpusno izvedenih semantičkih oznaka dobivenih grupiranjem i generalizacijom značenja leksičkih elemenata koji se pojavljuju kao različite dopune. CroaTPAS je dostupan na internetu na adresi <https://croatpas.baisa.cz/>.

Kao i njegov talijanski blizanac T-PAS (*Typed-Predicate Argument Structures*, Ježek i dr. 2014) CroaTPAS je također utemeljen na korpusnoj analizi obrazaca (*Corpus Pattern Analysis*, Hanks 2013) i na teoriji generativnog leksikona (Pustejovsky 1995, Pustejovsky i Ježek 2008). Oba su resursa pogodna za istraživanje glagolske polisemije jer svakoj valencijskoj strukturi odgovara različito glagolsko značenje koje je u resursu kodirano na engleskom jeziku i označava se terminom *obrazac* (engl. *pattern*). CroaTPAS također evidentira trag metonimijskih promjena u glagolskim dopunama koje su kodirane kao *podobrasci* (engl. *sub patterns*) (Marini i Ježek 2020).

Dok T-PAS uključuje 5022 obrasca i 1202 talijanske glagolske leme (Ježek 2018: 118), CroaTPAS se sastoji od 180 glagolskih lema (90 nesvršenih, 82 svršena i 8 dvovidnih glagola) koje su prijevod 100 talijanskih glagolskih lema dostupnih u TPAS-u. Od tih 100 talijanskih lema 25 ih je izabrano zato što izazivaju metonimijske promjene na svojim dopunama (Ježek i Quochi 2010), dok ostalih 75 lema dolazi iz temeljnog vokabulara talijanskoga jezika (De Mauro 2016), tj. iz skupine 2000 osnovnih leksema koji se svakodnevno upotrebljavaju na talijanskom i koji se mogu pronaći u bilo kojoj vrsti teksta.

Za svaku talijansku lemu u CroaTPAS-u postoje uglavnom dva hrvatska oblika, npr. talijanskom glagolu *bere* odgovara i nesvršeni glagol *piti* i svršeni glagol *popiti*. Zahvaljujući programskom editoru *Skema* (Baisa i dr. 2020) u CroaTPAS-u su kodirana 683 obrasca i 109 metonimijskih podobrazaca koji se temelje na oko 23 000 korpusnih primjera.

2. TEORIJA GENERATIVNOG LEKSIKONA

CroaTPAS je utemeljen na teoriji generativnog leksikona (Pustejovsky 1995, Pustejovsky i Ježek 2008). Za razliku od drugih teorija polisemije koje se oslanjaju na popise značenja – tzv. *checklist* teorije (Fillmore 1975) – prema teoriji generativnog leksikona glagolska se značenja generiraju u kontekstu međudjelovanjem značenja glagola i značenja dopuna. Sljedeći obrasci nesvršenoga glagola *piti* pokazuju kako se značenja generiraju u kontekstu (Slika 1).

[Animate] _{NOMINATIVE} pije ([Liquid] _{ACCUSATIVE} {vodu kavu vino čaj pivo vodku džin šampanjac kakao alcohol}) [Animate] drinks [Liquid]
[Human] _{NOMINATIVE} pije [Drug] _{ACCUSATIVE} {tabletu antibiotike lijekove kontracepciju antibebi pilule} [Human] swallows, ingests [Drug]
[Human] _{NOMINATIVE} pije [Human] drinks [Alcoholic Drink]

Slika 1 – Tri obrasca glagola *piti*

Prvi je obrazac motiviran korpusnim primjerima koji sadržavaju izravne objekte koji bi se mogli označiti kao [Liquid] i koji generiraju značenje „progutati tekućinu” (u zgradama možemo pronaći primjere tekućina kao *vodu*, *kavu* ili *vino*). S druge strane drugi je obrazac motiviran primjerima koji sadrže ljudske subjekte i izravne objekte koji bi se mogli označiti kao [Drugs], stvarajući značenje „uzeti neki lijek” (koji ne mora biti tekući, kao što pokazuju primjeri *tabletu*, *antibiotike* ili *lijekove*). Konačno, treći obrazac kodira značenje „piti alkoholno piće” i motiviran je primjerima koji sadrže ljudske subjekte, no nemaju nikakav objekt (iako je očito da je riječ o alkoholu).

3. VID I AKTIONSART

Već smo spomenuli da se u CroaTPAS-u nalazi 180 glagolskih lema koje su prijevod 100 talijanskih glagolskih lema dostupnih u T-PAS-u. Budući da je hrvatski slavenski jezik, svakoj talijanskoj lemi obično odgovara par glagola koji se sastoji od dvaju glagola različitih po vidu.

Prema definicijama suvremenih hrvatskih gramatika (Barić i dr. 2005, Matovac 2022), „kategorijom *vida* se uspostavlja razlika između nesvršenih

(imperpektivnih) i svršenih (perfektivnih) radnji” (Silić i Pranjković 2007: 288). Na primjer ako usporedimo glagol *prodavati* prema *prodati* u rečenicama *Susjed je prodavao kuću* i *Susjed je prodao kuću*, primjećujemo da je u prvome slučaju riječ o radnji u kojoj je naglašen proces, a u drugome o cjelovitoj radnji i rezultatu procesa. U hrvatskom je vidska opozicija kodirana na leksičkoj razini, no ovu istu razliku drugi jezici izražavaju glagolskom flektivnom morfologijom (npr. uporabom različitih glagolskih vremena ili konstrukcija). Drugim riječima, ako su vidski parovi u hrvatskome jeziku samo još jedno sredstvo izricanja različitih načina promatranja unutarnjeg vremenskog ustrojstva situacije (Comrie 1976: 3),¹ onda ih možemo smatrati ostvarajem *gramatičkog vida*, a ne *leksičkog vida* ili akcionalnosti, po kojem možemo svrstavati glagole u različite razrede, odnosno aktionsarte.

Razlikovanje *gramatičkog vida* i *aktionsarta* prvo je uveo Agrell (1908) koji je ponudio svoju definiciju tih pojava na temelju analize poljskih glagola. Smatra da se po *gramatičkom vidu* razlikuju kategorija svršenih i nesvršenih glagola, dok značenjske funkcije glagolskih složenica, koje točnije izražavaju način i okolnosti izvođenja glagolske radnje naziva *aktionsarten*.²

Budući da se Agrell (1908) bavio slavenskim jezikom, ne iznenađuje da mu je fokus bio na morfološkim postupcima koji pridonose izražavanju aktionsarta. To je prisutno i u hrvatskim gramatikama koje ograničavaju raspravljanje o aktionsartu na morfološkim poglavljima gdje se preferiraju nazivi *način vršenja glagolske radnje* (Barić i dr. 2005: 223) ili *glagolsko-vidska značenja* (Silić i Pranjković 2007: 56).

3.1. Vendlerova podjela aktionsarta

Do danas je najpoznatija Vendlerova (1957) podjela aktionsarta. Predložio je podjelu na četiri tipa glagolskih izraza – glagolski izrazi aktivnosti ili radnje (engl. *activity*), glagolski izrazi postignuća (engl. *achievement*), glagolski izrazi ostvarenja (engl. *accomplishment*) i glagolski izrazi stanja (engl. *state*

¹ „The different ways of viewing the internal temporal constituency of a situation.”

² „Unter *Aktionsart* verstehe ich [...] nicht die beiden Hauptkategorien des slavischen Zeitwortes, die unvollendete und die vollendete Handlungsform (das Imperfektivum und das Perfektivum) – diese nenne ich *Aspekte*. Mit dem Ausdruck *Aktionsart* bezeichne ich bisher fast gar nicht beachtete – geschweige denn klassifizierte – *Bedeutungsfunktionen der Verbalkomposita* [...], die genauer ausdrücken, wie die Handlung vollbracht wird, die Art und Weise ihrer Ausführung markieren.” (Agrell 1908: 78)

terms), koji se razlikuju po prisutnosti ili odsutnosti *dinamičnosti* (prisutnost promjene), *trajanja* i *teličnosti* (prisutnost nekog cilja).

Glagoli stanja (npr. engl. *to know* 'znati') ne smatraju se dinamičnim zato što ne sadržavaju elemente promjene. Mogu se smatrati homogenim situacijama koje su okarakterizirane trajanjem, ali im nedostaje određen cilj. S druge strane glagoli radnje (npr. engl. *to run* 'trčati') izražavaju dinamične događaje koji traju određeno vrijeme, a koji još uvijek ne upućuju ni na kakav cilj. Glagoli ostvarenja (npr. engl. *to fix* 'popraviti') izražavaju događaje koji imaju trajanje, dinamični su i karakterizirani približavanjem prema cilju koji se mora postići da bi se događaj dogodio. Konačno, glagoli postignuća (npr. engl. *to spot* 'uočiti') izražavaju događaje bez ikakva trajanja koji kulminiraju u trenutku.

Nekoliko je jezikoslovaca kritiziralo Vendlerovu (1957) podjelu zbog njegove usmjerenosti na izolirane glagole. Dowty (1979) je prvo istaknuo da se za prepoznavanje akcionarsata u obzir ne smiju uzeti samo glagoli nego cijele glagolske fraze. Slično tomu Verkuyl (1993) se usmjerio na činjenicu da glagoli u izolaciji ne postoje i da su rečenični dijelovi, uključujući i glagol, oni koji kompozicijski pridonose određivanju akcionarsata cjeline.

Iz ovoga se vidi da leksički vid zapravo nije samo leksički. Za glagole izvan konteksta može se činiti da pripadaju određenom Vendlerovu tipu, ali kada se stave u kontekst, njihov se akcionalni potencijal ostvaruje kroz interakciju s glagolskim vremenima, perifrazama i argumentima valencijskih struktura.

3.2. Asimetrična polisemija vidskih parnjaka

CroaTPAS je prikladan za istraživanje glagolske polisemije jer svakom obrascu odgovara različito glagolsko značenje. Budući da hrvatski glagoli dolaze u vidskim parovima, CroaTPAS nudi i mogućnost uspoređivanja značenja vidskih parnjaka.

Vidski parnjak tvori se prefiksacijom, sufiksacijom ili supletivnošću. Prema literaturi s vidskim prefiksanim izvedenicama uvijek je povezana nova nijansa značenja, dok bi parovi koji su tvoreni sufiksacijom ili supletivnošću trebali biti istoga značenja (Silić 1978, Isačenko 1968). Međutim u praksi to nije tako. Neidentičnost značenja polaznoga glagola te vidskih supletivnih i sufiksanih izvedenica spominje se u različitim radovima (Cvikić i Jelaska 2007, Polančec 2018, Kolaković 2020). Na primjer glagol *doći*

razlikuje se od svojega vidskog parnjaka, tj. od sufiksalne izvedenice *dolaziti* jer u razgovornome jeziku ima i značenje 'koštati' koje *dolaziti* nema, kao što se vidi u primjerima (1a) i (1b) (iz Cvikić i Jelaska 2007: 193).

(1a) Koliko bi to došlo?

(1b) *Koliko dolazi pola kile kave?

Isto vrijedi za glagole *odgovarati* i *odgovoriti*. Naime značenja 'biti pogodan za neku namjenu' i 'snositi odgovornost za što' nisu svojstvena svršenom glagolu *odgovoriti*, nego samo nesvršenom *odgovarati*. Primjeri (2a) i (3a) su iz korpusa *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2014), dok (2b) i (3b) pokazuju da svršeni glagol *odgovoriti* nije moguće koristiti u takvom kontekstu.

(2a) Ako ti to ne *odgovara*, ne *odgovara* ti ni posao u bankarskom sektoru.

(2b) *Čim mi posao *odgovori*, izgubim interes.

(3a) Firma ne *odgovara* za neuspjele rezervacije.

(3b) *Čim diktator *odgovori* za svoje zločine, prihvatit ćemo Vaše uvjete.

Budući da svako glagolsko značenje dostupno u CroaTPAS-u ima svoj vlastiti obrazac, kada usporedimo obrasce vidskih parnjaka, odmah se može primijetiti asimetrična polisemija (ako ona postoji). U ovom ćemo radu usporediti obrasce odabranih vidskih parnjaka s ciljem istraživanja odnosa između gramatičkog vida, akcionsarta i polisemije.

2. METODOLOGIJA

Metodologija građenja i označavanja obrazaca u CroaTPAS-u zove se korpusna analiza obrazaca (tzv. *Corpus Pattern Analysis* ili CPA, Hanks 2013). Riječ je o leksikografskoj metodologiji koja omogućuje mapiranje glagolskih značenja na njihove prototipne korpusne upotrebe. Korpusna se analiza obrazaca obično sastoji od četiri koraka:

- 1) Za svaki se glagol prvo nasumično odabere 250 rečenica iz referentnog korpusa jezika, u ovom slučaju iz korpusa *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2014). Za korpusno istraživanje upotrebljava se *Sketch Engine* (Kilgarriff i dr. 2014).
- 2) Nakon toga nužno je prepoznati različita glagolska značenja koja se pojavljuju u uzorku od 250 rečenica i odlučiti mogu li se neka

od njih okupiti u jedan obrazac ili ih se treba razdijeliti u različite obrasce. Te dvije strategije označavanja obrazaca na engleskom su poznata kao *lumping* i *splitting* (Hanks 2013: 180).

- 3) Treći je korak izrada valencijskih struktura u programskom editoru *Skema* (Baisa i dr. 2020). *Skema* je virtualno okruženje povezano sa *Sketch Engineom* gdje se obrasci mogu graditi i povezati s korpusnim rečenicama koje ih motiviraju.
- 4) Posljednji korak sastoji se od dodjeljivanja istih brojeva obrascima i korpusnim primjerima na kojima se temelje ti obrasci kako bi ih se moglo jednostavno pretraživati.

Sučelje CroaTPAS-a nudi svojim korisnicima barem tri primjera iz korpusa po obrascu. Svaki je primjer izabran s pomoću algoritma GDEX (*Good Dictionary EXample*, Kilgarriff i dr. 2008) koji je integriran u *Sketch Engine* i koji izabire primjere koji su na temelju sintaktičke i leksičke jednostavnosti najprimjereniji za rječničku upotrebu i za poučavanje jezika.

4.1. Prilagodba metodologije

Tijekom označavanja obrazaca uočeno je da se kod nekih vidskih parova određena značenja mogu puno bolje potvrditi u korpusu u jednom vidu nego u drugom. Ta je razlika motivirana čestotom određenoga glagolskog značenja, a što je povezano s time da „različiti načini promatranja unutaršnjeg vremenskog sastava situacije” (Comrie 1976: 3)³ nisu jednako prisutni ni jednako korisni u jeziku.

Na primjer značenje *to rain* 'padati kiša, pasti kiša' može se na hrvatskom izražavati i nesvršenim glagolom (4a, b) i svršenim glagolom (4c, d), ali oni nemaju istu čestotu. Sljedeći primjeri mogu se naći u korpusu *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2014):

- (4a) Srećom kiša bar zasad ne *pada*.
- (4b) Danas *je padala* kiša i grmjelo [je] i sijevalo.
- (4c) A kad *padne* kiša, te ceste su kao led.
- (4d) Kiša *nije pala* još od početka lipnja.

³ „The different ways of viewing the internal temporal constituency of a situation.”

Unutar uzorka od 250 primjera upotrebe nesvršenog glagola *padati* to se značenje pronalazi u 20 primjera, dok se unutar uzorka od 250 primjera upotrebe svršenoga glagola *pasti* to značenje pronalazi samo u njih pet. Kao što pokazuju primjeri, ta razlika proizlazi iz različitih konteksta uporabe. Naime iako se može govoriti o kiši koristeći i nesvršeni i svršeni glagol, češće se govori o kiši koja pada ili koja je padala neko određeno vrijeme (4a, b), nego o kiši kao svršenom događaju (4c, d).

Imajući to na umu, kada je određeno značenje prisutno samo u uzorku jednog od dvaju vidskih parnjaka istog vidskog para, odlučeno je da se pretraga proširi i izvan uzorka te da se stvore obrasci za značenja koja su motivirana samo primjerima pronađenim izvan uzorka.

Na taj se način može spriječiti pogrešan prikaz glagolske polisemije i provjeriti je li nepresutnost značenja u uzorku posljedica niske čestote ili je zapravo riječ o tome da nekog značenja nema.

3. ANALIZA

U ovom dijelu rada analizirat ćemo neke vidске parnjake koji u jednom ili više svojih značenja pokazuju asimetričnu polisemiju. Asimetričnu polisemiju promatramo kod vidskih parnjaka *odgovarati/odgovoriti*, *silaziti/sići* i *pronlaziti/pronaći*. Promatramo značenja koja se pojavljuju kod nesvršenog člana vidskog para, a kod svršenoga se ne pojavljuju. Prema Vendlerovoj (1957) podjeli većina tih značenja koja uzrokuju asimetričnu polisemiju može se klasificirati kao stanja. Stanja se na hrvatskome testiraju pitanjem *Što se događa?* na koje odgovaraju niječno (Polančec 2015: 80).

U vidskom paru *odgovarati/odgovoriti* samo značenja 'davati odgovor' i 'odvratiti nekoga od nečega' pojavljuju se kod oba glagola (Slika 2: obrasci 1 i 7 glagola *odgovarati*; obrasci 1 i 2 glagola *odgovoriti*).

Primjer (5a) nudi dobar primjer uporabe značenja 'davati odgovor' kad je riječ i o svršenom i o nesvršenom članu vidskog para:

(5a) Jergović mi ni tada *nije odgovorio*. Ne *odgovara* ni sada.

Prvo promatramo radnju kao cjelovitu i upotrebljavamo svršeni oblik (Jergović *nije odgovorio*), a zatim kao u tijeku (*Ne odgovara* ni sada). Međutim u oba je slučaja očigledno da je riječ o istoj vrsti događaja, odnosno o jednom dinamičnom ostvarenju koji ima trajanje i napreduje prema cilju koji se mora postići da bi se događaj dogodio.

odgovaratiaspect: **imperfective**, related verb: *odgovoriti*

- 1 [Human]_{NOMINATIVE} **odgovara** na [Speech Act] I [Document : *Message*]_{ACCUSATIVE} I da [Information] I [Claim]
[Human] answers to [Speech Act I Document : Message] or with [Information I Claim]
- 2 [Human I Institution]_{NOMINATIVE} **odgovara** za [Eventuality : *Negative*]_{ACCUSATIVE} I zbog [Eventuality : *Negative*]_{GENITIVE}
[Human I Institution] is responsible for [Eventuality: Negative]
- 3 [Anything]_{NOMINATIVE} **odgovara** [Human I Human Group]_{DATIVE}
[Anything] suits [Human I Human Group]
- 4 [Physical Entity I Property]_{NOMINATIVE} **odgovara** [Physical Entity I Property I Eventuality I Information]_{DATIVE}
[Physical Entity I Property] corresponds to [Physical Entity I Property I Eventuality I Information]
- 5 [Human I Human Group]_{NOMINATIVE} **odgovara** [Human I Human Group]_{DATIVE}
[Human I Human Group] takes orders from [Human I Human Group]
- 6 [Human = *Student*]_{NOMINATIVE} **odgovara** [Field of Interest : *Subject*]_{ACCUSATIVE}
[Human = Student] is orally tested in [Field of Interest: Subject]
- 7 [Human]_{NOMINATIVE} **odgovara** [Human I Human Group]_{ACCUSATIVE} od [Activity] I [Concept]_{GENITIVE}
[Human] convinces [Human I Human Group] not to carry out [Activity] or not to buy into [Concept]

odgovoritiaspect: **perfective**, related verb: *odgovarati*

- 1 [Human]_{NOMINATIVE} **odgovori** na [Speech Act] I [Document : *Message*]_{ACCUSATIVE} I da I kako [Information] I [Claim]
[Human] answers to [Speech Act I Document : Message] or with [Information I Claim]
- 2 [Human]_{NOMINATIVE} **odgovori** [Human I Human Group]_{ACCUSATIVE} od [Activity] I [Concept]_{GENITIVE}
[Human] convinces [Human I Human Group] not to carry out [Activity] or not to buy into [Concept]

Slika 2 – Obrasci glagola *odgovarati* i *odgovoriti*

S druge strane značenja 'snositi odgovornost za nešto negativno', 'biti pogodan za nekoga', 'sličiti nečemu', 'primiti naređenja od nekoga' i 'podvrgnuti usmenom ispitivanju' nisu svojstvena svršenom glagolu *odgovoriti*, nego samo nesvršenom glagolu *odgovarati* (Slika 2: obrasci 2–6). Sva ova značenja – osim značenja 'podvrgnuti usmenom ispitivanju' – izražavaju nedinamična stanja koja ne sadržavaju elemente promjene. Primjeri (6a) i (6b) nude zanimljive primjere upotrebe značenja 'biti pogodan za nekoga' u prezentu i u perfektu:

(6a) Ako ti to ne *odgovara*, ne *odgovara* ti ni posao u bankarskom sektoru.

(6b) No ni to im *nije odgovaralo*.

Budući da ovo značenje izražava samo stanje, svršeni oblik *odgovoriti* nije ni moguć ni nužan jer se događaj može smatrati cjelovitim jednostavnim uokvirenošću u prošlost kao u rečenici (6b).

Drugi vidski par koji vrijedi promotriti jest *silaziti/sići*. Prvih pet značenja glagola *silaziti* (Slika 3) pronalazi se i u popisu značenja glagola *sići* (riječ je o značenjima 'izaći iz vozila', 'hodati nizbrdo', 'dospjeti na niže mjesto', 'napustiti nebesa' i 'poludjeti'). Jedino asimetrično značenje je šesto značenje glagola *silaziti* koje nije svojstveno svršenom glagolu *sići* (riječ je o idiomatskom značenju [*Human*]_{DATIVE} *smiješak ili osmijeh ne silazi s lica*).

silaziti

aspect: **imperfective**, related verb: *sići*

1	[Human Human Group] _{NOMINATIVE} silazi iz s sa [Vehicle] _{GENITIVE} [Human Human Group] gets off [Vehicle]
2	[Human] _{NOMINATIVE} silazi s sa [Hill] [Building] _{ACCUSATIVE} [Human] walks down, descends [Hill Building]
3	[Human] _{NOMINATIVE} silazi u [Location] _{ACCUSATIVE} na [Location : <i>Flaš</i>] _{ACCUSATIVE} [Human] goes to lower [Location]
4	[Deity] _{NOMINATIVE} silazi s {neba} [Deity] descends from the sky
5	[Human] _{NOMINATIVE} silazi s {uma} [Human] becomes crazy
6	[Human] _{DATIVE} {smiješak osmijeh} ne silazi s {lica} [Human] cannot get smile off of his or her face

Slika 3 – Obrasci glagola *silaziti*

Ako 'smiješak ne silazi nekome s lica', znači da ostaje na licu, pa to značenje glagola *silaziti* izražava još jednom ono što bi Vendler nazivao stanjem: nedinamično stanje koje ne sadržava elemente promjene. U ovom slučaju upotrebljavati to niječno značenje sa svršenim glagolom ne bi zapravo imalo smisla jer bi značenje izgubilo svoju durativnu i ateličnu prirodu.

Što se tiče vidskog para *pronlaziti/pronaći*, jedino asimetrično značenje jest značenje 'pronlaziti se negdje' (prisutno je samo kod svršenog glagola *pronaći*). (Slika 4: obrazac 6).

Druga se značenja pojavljuju i kod svršenoga i kod nesvršenoga glagola jer izražavaju postignuća (npr. značenje 'pronlaziti/pronaći fizičke predmete ili osobe') koja izražavaju događaje bez ikakva trajanja koji kulminiraju u trenutku i koji se mogu promatrati kao iterativni u nesvršenom obliku (7a) ili kao završeni u svršenome (7b).

pronlazitiaspect: **imperfective**, related verb: *pronaći*

1	[Human] _{NOMINATIVE} pronlaziti [Entity Property Activity] _{ACCUSATIVE} [Human] finds [Entity Property Activity] after searching for it or by accident
2	[Human] _{NOMINATIVE} pronlaziti [Psych] _{ACCUSATIVE} [Human] experiences [Psych]
3	[Human Human Group] _{NOMINATIVE} pronlaziti [Concept] _{ACCUSATIVE} [Human Human Group] comes up with [Concept]
4	[Human] _{NOMINATIVE} pronlaziti (vrijeme) (vremena) za [Activity] _{ACCUSATIVE} [Human] schedules, finds time for [Activity]
5	[Human] _{NOMINATIVE} pronlaziti [Role] _{ACCUSATIVE} [Human] finds, meets other [Human] who later becomes [Role]
6	[Physical Entity] _{NOMINATIVE} se pronlaziti u [Location] [Container] _{LOCATIVE} [Physical Entity] is at [Location Container]
7	[Human] _{NOMINATIVE} se pronlaziti u [Information] _{LOCATIVE} [Human] recognises himself or herself in [Information]

Slika 4 – Obrasci glagola *pronlaziti*

(7a) Novi redatelj ima neki novi entuzijazam i *pronlaziti* nove ljude koji govore nove stvari.

(7b) Ovdje možete *pronaći* i najnoviji bestseler.

Samo se značenje 'pronlaziti se negdje' ne pojavljuje kod svršenog glagola zbog svoje nedinamične prirode (riječ je o stanju). Svršeni glagol *pronaći* nije kompatibilan s durativnom čitanjem koje to značenje zahtijeva.

4. ZAKLJUČAK I BUDUĆE PERSPEKTIVE

U ovom radu predstavili smo novi hrvatsko-engleski semantički rječnik naziva CroaTPAS koji je dostupan na internetu. CroaTPAS se sastoji od zbirke valencijskih struktura hrvatskih glagola čija su značenjska objašnjenja na engleskome. Kao i njegov talijanski blizanac T-PAS (Ježek i dr. 2014) CroaTPAS je utemeljen na korpusnoj analizi obrazaca (Hanks 2013) i na teoriji generativnog leksikona (Pustejovsky 1995, Pustejovsky i Ježek 2008). Oba su resursa osmišljena za istraživanje glagolske polisemije jer svakoj valencijskoj strukturi odgovara različito značenje. CroaTPAS se sastoji od točno 180 glagolskih lema (90 nesvršenih, 82 svršena i 8 dvovidnih glagola) koje su prijevod 100 talijanskih glagolskih lema.

Na temelju označenih podataka u ovom radu usporedili smo polisemiju nekoliko vidskih parnjaka – *odgovarati/odgovoriti*, *silaziti/sići* i *pronalaziti/pronaći*. Ti vidski parnjaci imaju asimetrična značenja, odnosno neka značenja koja ima nesvršeni glagol ne pojavljuju se kod svršenog glagola. Prema Vendlerovoj podjeli većina tih asimetričnih značenja može se klasificirati kao stanja.

U budućnosti CroaTPAS može biti koristan alat za poučavanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika ne samo stoga što je dostupan preko interneta nego i zato što je dvojezičan (značenja dopuna izražavaju se ne engleskom i ispod svakog obrasca nalazi se englesko objašnjenje glagolskog značenja). Naravno, govoriti o aktionsartu učenicima hrvatskoga jezika kad se poučavaju glagolski parovi i glagolski vid nije preporučljivo zbog poteškoća s razumijevanjem pojmova i metajezičnih izraza. Međutim poučavanje glagolskih parova iz perspektive glagolske polisemije moglo bi pomoći jer bi učenici mogli osvijestiti u kojim okolnostima glagoli gube ili izražavaju određena značenja.

LITERATURA

- Agrell, Sigurd. 1908. *Aspektänderung und Aktionsartbildung beim polnischen Zeitworte: Ein Beitrag zum Studium der indogermanischen Präverbia und ihrer Bedeutungsfunktionen*. Lund: Håkan Ohlssons Buchdruckerei.
- Baisa, Vitek, Carole Tiberius, Elisabetta Ježek, Lut Colman, Costanza Marini i Emma Romani. 2020. „Skema: A new tool for corpus-driven lexicography.” U *Proceedings EURALEX XIX Congress of the European Association for Lexicography*, uredili Gavriilidou, Zoe, Maria Mitsiaki i Asimakis Fliatouras, 523–528. Alexandroupolis (Greece).
- Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, V. i Marija Znika. 2005. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Comrie, Bernard. 1976. *Aspect: An introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cvikić, Lidija i Zrinka Jelaska. 2007. Složenost ovladavanja glagolskim vidom u inojezičnome hrvatskome. *Lahor* 4: 190–216.
- De Mauro, Tullio. 2016. Il Nuovo Vocabolario di Base della lingua italiana. Preuzeto 31. prosinca 2021 s <https://www.dropbox.com/s/mkcyo53m15ktbnp/nuovovocabolarioibase.pdf?dl=0>.
- Dowty, David R. 1979. *Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics and in Montagues PTQ*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- Fillmore, Charles J. 1975. An Alternative to Checklist Theories of Meaning. *Proceedings of the First Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*, 123–131.

- Hanks, Patrick. 2013. *Lexical Analysis: Norms and Exploitations*. Cambridge: The MIT Press.
- Isačenko, Aleksandr Vasiljevič. 1968. Die russische Sprache der Gegenwart. Formenlehre. Halle (Saale): Niemeyer.
- Ježek, Elisabetta i Valeria Quochi. 2010. Capturing Coercions in Texts: A First Annotation Exercise. *Proceedings of the 7th International Conference on Language Resources and Evaluation*, uredili Calzolari, Nicoletta, Khalid Choukri, Bente Maegaard, Joseph Mariani, Jan Odijk, Stelios Piperidis, Mike Rosner i Daniel Tapias, 1464–1471, Valletta (Malta).
- Ježek, Elisabetta, Bernardo Magnini, Anna Feltracco, Alessia Bianchini, Octavian Popescu. 2014. T-PAS: A resource of Typed Predicate Argument Structures for linguistic analysis and semantic processing. *Proceedings of the 9th International Conference on Language Resources and Evaluation*, ur. Calzolari, Nicoletta, Khalid Choukri, Thierry Declerck, Hrafn Loftsson, Bente Maegaard, Joseph Mariani, Asuncion Moreno, Jan Odijk i Stelios Piperidis, 890–895, Reykjavik (Iceland).
- Ježek, Elisabetta. 2018. Classi di nomi tra semantica e ontologia. *CLUB Working Papers in Linguistics*, uredili Masini, Francesca i Fabio Tamburini, Bologna (Italy).
- Ježek, Elisabetta. 2019. Sweetening Ontologies Cont'd: Aligning bottom-up with top-down ontologies. *Proceedings of CREOL 2019*, Graz (Austria).
- Kilgarriff, Adam, Miloš Husák, Katy McAdam, Michael Rundell i Pavel Rychlý. 2008. GDEX: automatically finding good dictionary examples in a corpus. U *Proceedings of the XIII EURALEX International Congress*, uredile DeCesaris, Janet Ann i Elisenda Bernal, 425–432, Barcelona (Spain).
- Kilgarriff, Adam, Vitek Baisa, Jan Bušta, Miloš Jakubiček, Vojtěch Kovář, Jan Michelfeit, Pavel Rychlý i Vít Suchomel. 2014. The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography* 1(1): 7–36.
- Kolaković, Zrinka. 2020. Par – nepar – aspektni par*. *Jezikoslovlje* 21(2): 103–147.
- Ljubešić, Nikola i Filip Klubička. 2014. {bs, hr, sr} WaC – web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian. *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, ur. Bildhauer, Felix i Roland Schäfer, 29–35, Gothenburg (Sweden).
- Marini, Costanza i Elisabetta Ježek. 2019. CROATPAS: A Resource of Corpus-derived Typed Predicate Argument Structures for Croatian. *Proceedings of the 6th Italian Conference on Computational Linguistics (CLiC-It)*, ur. Bernardi, Raffaella, Roberto Navigli i Giovanni Semeraro, Bari (Italy).
- Marini, Costanza i Elisabetta Ježek. 2020. Annotating Croatian Semantic Type Coercions in CROATPAS. *Proceedings of the 16th Joint ACL-ISO Workshop on Interoperable Semantic Annotation*, ur. Bunt, Harry 49–58, Marseille (France).
- Matovac, Darko. 2022. *Basic Croatian Grammar: For Croatian Language Learners*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Polančec, Jurica. 2015. Što nam akcionsart glagola može reći o njegovu vidu. *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja: zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskog društva za primijenjenu lingvistiku održanoga*, ur. Udier, Sanda Lucija, Cergol Kovačević, Kristina, Zagreb: Srednja Europa, 75–88

- Polančec, Jurica. 2018. Osamostaljeni izvedeni nesvršeni glagoli u hrvatskom jeziku. *Suvremena Lingvistika* 44: 113–138.
- Pustejovsky, James. 1995. *The Generative Lexicon*. Cambridge: The MIT Press.
- Pustejovsky, James i Elisabetta Ježek. 2008. Semantic Coercion in Language: Beyond Distributional Analysis. *Italian Journal of Linguistics* (20):181–214.
- Silić, Josip. 1978. An approach to the study of aspectuality in the Croatian literary language. *Contrastive analysis of English and Serbo-Croatian*, uredio Filipović, Rudlof, 42–70. Zagreb: Institute of Linguistics.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković. 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vendler, Zeno. 1957. Verbs and Times. *The Philosophical Review* 66(2): 143–160.
- Verkuyl, Henk. 1993. *A Theory of Aspectuality*. Cambridge: Cambridge University Press.

SUMMARY

CroaTPAS: COMPARING THE MEANINGS OF RELATED ASPECTUAL VERB PAIRS TO INVESTIGATE THE LINK BETWEEN ASPECT, *AKTIONSART* AND VERB POLYSEMY IN CROATIAN

CroaTPAS is a digital dictionary consisting of a corpus-derived collection of Croatian verb valency structures, whose argument slots have been manually annotated with a set of hierarchically organised semantic labels called Semantic Types (Ježek 2019). Like its Italian sister project T-PAS (Ježek et al. 2014), CroaTPAS is based on CPA (Corpus Pattern Analysis) (Hanks 2013) and on Generative Lexicon Theory (Pustejovsky 1995; Pustejovsky i Ježek 2008). Both resources are primarily tailored for investigating verbal polysemy, since each semantically typed verb argument structure – called *pattern* – corresponds to a different verb sense. Currently, CroaTPAS contains a total of 180 Croatian verb entries (90 imperfective, 82 perfective and 8 biaspectual verbs) that are the translational equivalents of 100 Italian verb lemmas available in the T-PAS resource. Based on annotated data, in this work we compare patterns from an initial selection of aspectual pairs, aiming at clarifying the relationship among aspect, *Aktionsart* and verb polysemy keeping in mind CroaTPAS's possible teaching applications.

Keywords: aspect, *Aktionsart*, semantic dictionary, verb polysemy, *Corpus Pattern Analysis*

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom „Creative Commons Imenovanje 4.0 međunarodna”.
This work is licenced under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.